

บทที่ 6

กฎหมายลักษณะบุคคล

สิ่งที่มีสภาพบุคคลเท่านั้นที่จะสามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้

- ป.พ.พ. แบ่งบุคคลเป็น 2 ประเภท คือ
 1. บุคคลธรรมดา (Natural person)
 2. นิติบุคคล (Juristic person)

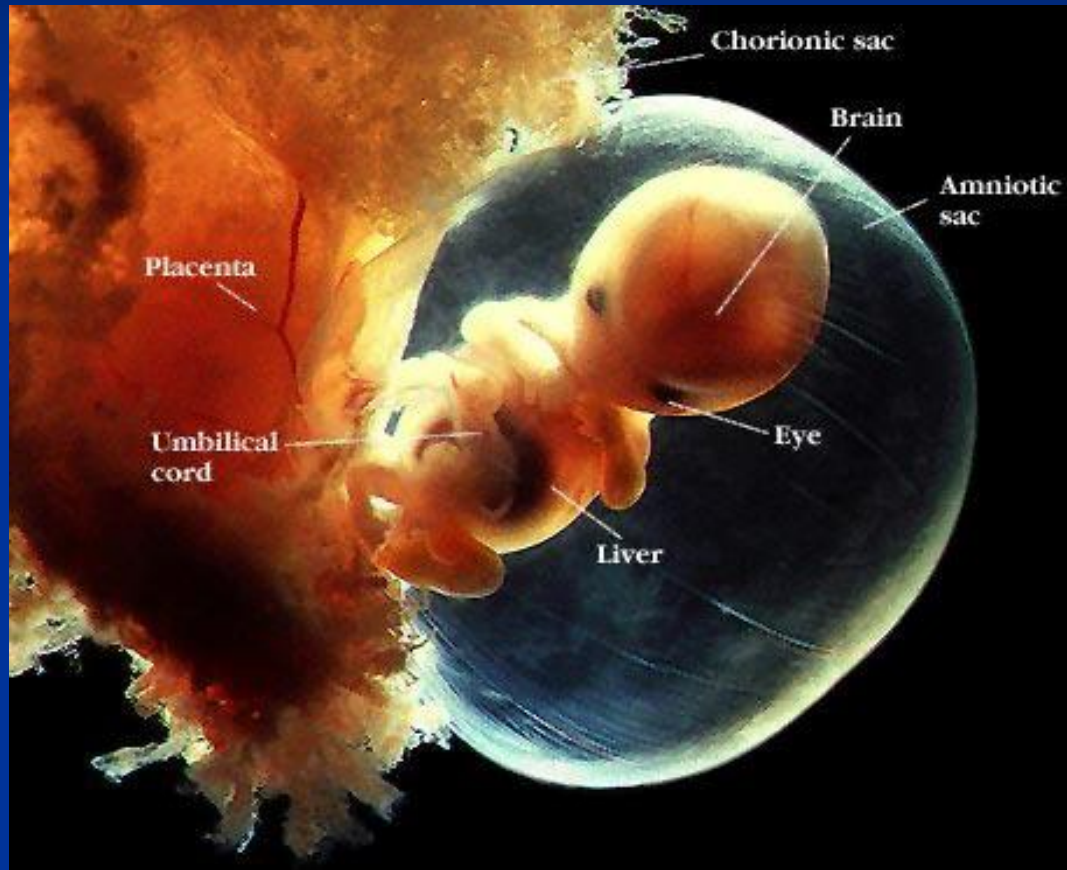
บุคคลธรรมดา

มาตรา 15 วรรคแรก “สภาพบุคคลย่อมเริ่มคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก”

1. สภาพความเป็นบุคคล
 - ถือเอาเมื่อทารกคลอดจากครรภ์มารดาและการมีชีวิต

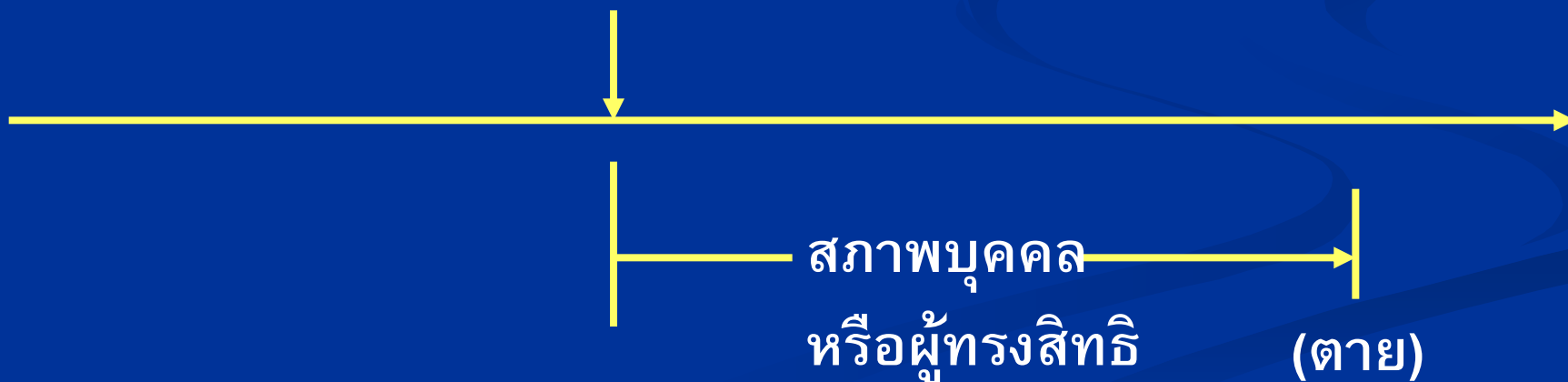
ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาที่ยังไม่มีสภาพบุคคล

- **การคลอดแล้ว** หมายถึง การที่ทารกพ้นจากครรภ์มารดา ทั้งตัวทารกมีความเป็นอยู่แยกออกจากครรภ์มารดาแม่ มิได้ตัดสายรกของมารดาก็ตาม
- **การอยู่รอดเป็นทารก** หมายถึง การแสดงออกว่ามีชีวิตอยู่ เช่น หายใจ หัวใจเต้น ส่งเสียงร้อง เคลื่อนไหวร่างกาย

สภาพบุคคลของบุคคลธรรมดา เริ่มเมื่อคลอดแล้ว
อยู่รอดเป็นทารก หรือบุคคลธรรมดาซึ่งกฎหมายจะเริ่ม
คุ้มครองสิทธิเมื่อมีสภาพบุคคลเป็นต้นไป(และสิ้นสุดลงเมื่อตาย)

คลอดและอยู่รอด

2. สิทธิของทารกในครรภ์มารดา

มาตรา 15 วรรคสอง “ทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่างๆได้ หากว่าภายหลังคลอดอยู่รอดเป็นทารก”

- ก.ม. ขยายการรับรองสิทธิต่างๆย้อนหลังไปถึงเวลาที่สิทธินั้นมีหรือเกิดขึ้นขณะทารกยังอยู่ในครรภ์มารดา แต่การมีหรือการใช้สิทธินั้นก็ ต่อเมื่อภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก

กรณีศึกษา สิทธิได้รับมรดก

นายแดง นางดำเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย
นายแดงประสบอุบัติเหตุถึงแก่ความตาย ซึ่งขณะนั้น
นางดำภริยาของนายแดงตั้งครรภ์ได้ 6 เดือน

เช่นนี้ ถ้าต่อมานางดำได้คลอดบุตรเด็กดังกล่าว
ย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของนายแดง (ม.1536)
และมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมที่จะมีสิทธิได้รับมรดก
ของนายแดง(ม.1604)

**กรณีศึกษา - สิทธิการฟ้องผู้ทำละเมิดบิดาหรือมารดาจน
ทำให้ขาดไร้อุปการะ**

นายแดง นางดำเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย
นายแดงมีบุตร 1 คน คือ เด็กชายดี อายุ 5 ปี นายแดงถูก
นายขาวซึ่งเมาสุราขับรถชน เรือกร้องตามก.ม.ได้หรือไม่

มาตรา 443 “ในกรณีทำให้เขาถึงตายนั้น ค่าสินไหมทดแทน
ได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย ...
ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้อง**ขาด**
ไร้อุปการะตาม กฎหมายไปด้วยไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลคนนั้นชอบ
ที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

กรณีศึกษา

นายแดง นางดำเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย
นายแดงถูกนายขาวซึ่งเมาสุราขับรถชน ถึงแก่ความตาย
ซึ่งขณะนั้นนางดำภริยาของนายแดงตั้งครรภ์ได้ 6 เดือน

ถ้าต่อมานางดำได้คลอดเด็กชายดี เช่นนี้ เด็กชายดี
จะเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากนายขาว ได้หรือไม่ ?

กรณีศึกษา - สิทธิฟ้องผู้ทำละเมิดที่ทำให้เกิดความเสียหาย

ต่อร่างกาย

นางดำซึ่งตั้งครรภ์ ประสบอุบัติเหตุขณะนั่งโดยสารรถไฟเนื่อง
จากผู้ควบคุมวางรถไฟประมาท เป็นเหตุให้นางดำได้บาดเจ็บ
และลูกของนางดำคลอดก่อนกำหนด และได้รับกระทบกระเทือน
ทางสมองส่วนควบคุมการเดิน จึงทำให้
ไม่สามารถเดินได้

เช่นนี้ ลูกของนางดำจะเรียกร้องให้ผู้ควบคุมวาง
รถไฟชดใช้ค่าเสียหาย ได้หรือไม่

3. ความสามารถของบุคคล

บุคคลย่อมมีความสามารถในการใช้หรือได้มาซึ่ง สิทธิต่างๆในกฎหมาย แต่บุคคลบางประเภท กฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิไว้ บุคคล ดังกล่าวได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือน ไร้ความสามารถ

3.1 ผู้เยาว์

- คือ บุคคลที่อายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ และไม่เป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส
- การใช้สิทธิต้องอาศัยผู้แทน โดยชอบธรรมกระทำการแทน หรือผู้เยาว์อาจใช้สิทธิทำการเองเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน
- ผู้เยาว์ไปทำนิติกรรมใดๆขึ้นมาโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม การนั้นๆตกเป็นโมฆียะ

ใครคือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ ?

ได้แก่

1. ผู้ใช้อำนาจปกครอง คือ บิดาและมารดา กรณีที่มีทั้งสองคน
2. ผู้ปกครอง (ในกรณีที่มีการถอนอำนาจปกครอง หรือบิดาและมารดาไม่มี) (เกิดขึ้นโดยศาลแต่งตั้ง)

ผู้แทนโดยชอบธรรม
ให้ความยินยอมก่อน
ทำนิติกรรม

ผู้เยาว์ทำนิติกรรม

นิติกรรมสมบูรณ์
ตลอดไป

ผู้แทนโดยชอบธรรม
มิได้ให้ความยินยอม

ผู้เยาว์ทำนิติกรรม

นิติกรรมมีผล
โหม้มียะ

ให้สัตยาบัน

สมบูรณ์

ผู้แทนโดยชอบธรรม
มิได้ให้ความยินยอม

ผู้เยาว์ทำนิติกรรม

นิติกรรมมีผล
โมฆียะ

บอกกล่าว

โมฆะ

ตัวอย่าง

นาย ก. ซึ่งมีอายุ 16 ปี นำเงินสะสมของตัวเองไปซื้อเครื่องเล่นเกม PS 3 จากร้านค้าแห่งหนึ่งโดยที่บิดามารดาไม่ทราบเรื่อง

เช่นนี้ การซื้อขายดังกล่าวมีผลเป็นโมฆียะ

บิดามารดาของนาย ก. สามารถที่จะบอกล้างการซื้อขายได้(โดยการนำเครื่องมาคืนและรับเงินคืนไป) หรือ

หลังซื้อไปได้ 1 วัน บิดามารดาของนาย ก. นำเครื่องมาที่ร้านค้า เพื่อสอนวิธีใช้งานให้แก่ นาย ก.

■ ก.ม.ยกเว้นบางเรื่องให้ผู้เยาว์ทำได้ด้วยตนเอง ได้แก่

1. นิติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว

- รับการให้โดยเสน่หา หรือการรับนิติกรรมโดยไม่มีเงื่อนไขหรือภาระติดพันใดๆเลย

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำเองเป็นการเฉพาะตัว

- เช่น การทำพินัยกรรม การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

3. นิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

4. ผู้เยาว์ทำนิติกรรมเกี่ยวกับธุรกิจการค้าที่ได้รับความยินยอมแล้ว

- กรณีผู้เยาว์มีความสามารถประกอบอาชีพหรือธุรกิจเลี้ยง

ตนเองได้ ก.ม.ถือว่าผู้เยาว์มีฐานะเสมือนผู้บรรลุนิติภาวะ

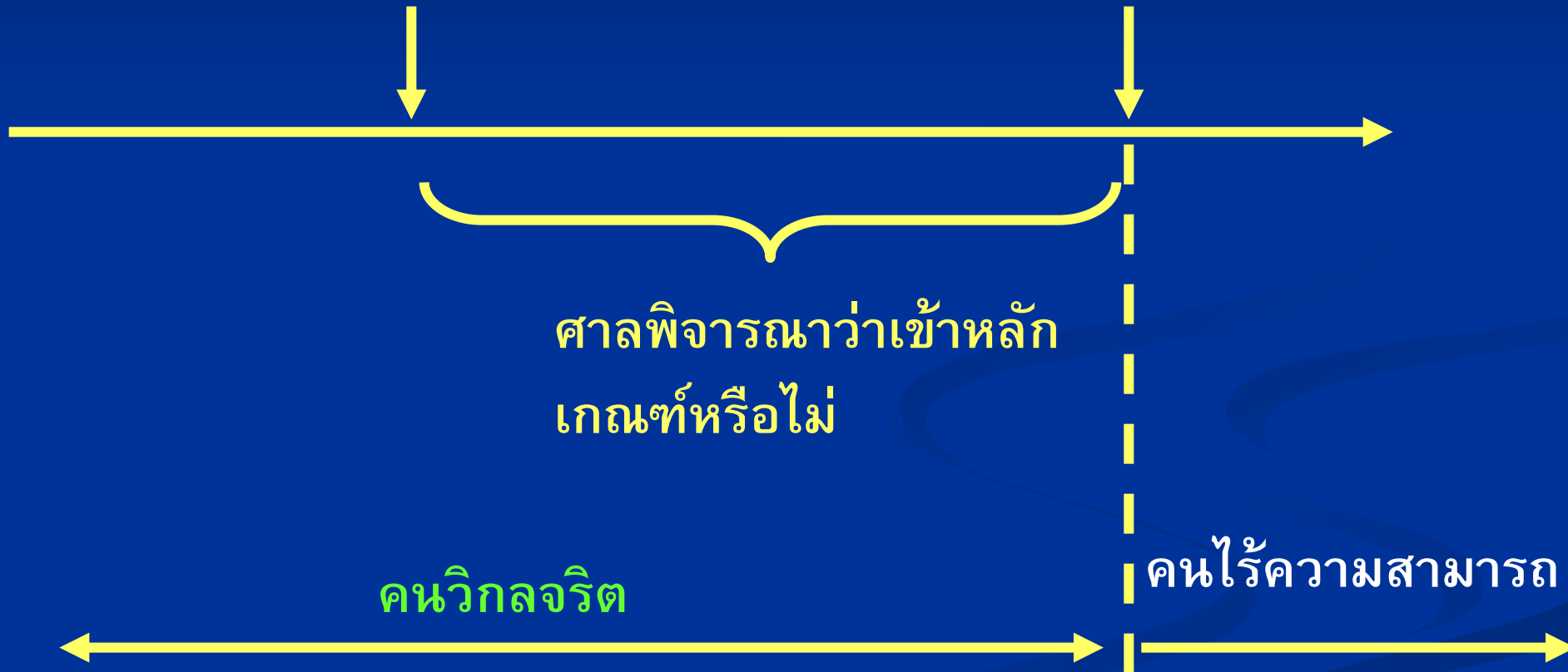
3.2 คนไร้ความสามารถ

- หมายถึง บุคคลวิกลจริต (จิตผิดปกติหรือป่วยขาดความรู้สึกผิดชอบจนไม่สามารถประกอบกิจการด้วยตนเอง) ซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ศาลจัดให้มีผู้ดูแล เรียกว่า ผู้อนุบาล เป็นผู้ทำนิติกรรมแทน

ร้องขอให้ศาลสั่ง

ศาลมีคำสั่งเป็นคนที่ได้รับความ
สามารถ

- การทำนิติกรรมใดๆของคนไร้ความสามารถเป็น โมฆีณะ
- หากคนวิกลจริตที่ยังไม่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำนิติกรรมใดๆกับคนอื่น นิติกรรมจะตกเป็น โมฆียะเมื่อ
 1. ได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นมีอาการจิตวิกลอยู่
 2. คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเป็นคนวิกลจริต

กรณีศึกษา “หมอประกิตเผ่า” และ “เปมิกา”

- น.ส.เปมิกา ซึ่งเป็นเพื่อนสาวคนสนิทของ นพ.ประกิตเฒ่า เจ้าของสถาบันกวดวิชาชื่อดัง “แอฟพลาย ฟิสิกส์” ได้เข้าแจ้งความต่อ พ.ต.ท.ฐิติเดช พนักงานสอบสวน สน.บางซื่อ เมื่อวันที่ 20 ก.พ. ว่า หมอประกิตเฒ่าถูกรอครบคร้วนำตัวเข้ารักษาอาการทางจิตที่โรงพยาบาลศรีธัญญา ทั้งที่หมอฯ ไม่ได้มีอาการทางจิต จึงเกรงว่า อาจเป็นการถูกหลอกเอาตัวไปรักษา เพื่อไม่ให้สามารถดำเนินกิจการ โรงเรียนกวดวิชาที่มีรายได้ปีละนับ 100 ล้านบาทต่อไปได้

- จึงได้สวนคำร้องอุทธรณ์ให้ปล่อยตัว นพ.ประกิตเฒ่า หลังได้รับการร้องทุกข์จากเพื่อนสาวของ นพ.ประกิตเฒ่า ว่า ถูกควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยญาติอ้างว่ามีอาการทางจิต ขัดแย้งกับการให้ข้อมูลของบรรดาลูกศิษย์ และบุคคลใกล้ชิด

มารดาและภรรยา นพ.ประกิตเฒ่า

- หลังไต่สวนพยานทั้งหมดแล้ว ในที่สุด ศาลอาญา ได้พิพากษา เมื่อวันที่ 12 มี.ค. ให้ยกคำร้องของ น.ส.เปมิกา ที่ต้องการให้ โรงพยาบาลศิริราชอนุญาตปล่อยตัวหมอประกิตเผ่า โดยศาล พิเคราะห์แล้วเห็นว่า หมอประกิตเผ่าป่วยเป็น โรคอารมณ์แปรปรวนและมีอาการทางจิตร่วมด้วย ซึ่งมีอาการรุนแรง อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้ จึงมีความจำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์ จนกว่าอาการจะทุเลาลงและไม่เป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น

คำถาม

- สมมุติหากน.พ.ประกิตเผ่าทำสัญญาให้โดยเส่นหา ยกเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารกสิกรไทย จำนวน 1 ล้านบาทให้แก่ น.ส.เปมิกา ในขณะที่มีอาการทางจิต และ น.ส.เปมิกาก็ทราบคืออยู่แล้ว สัญญานั้นสมบูรณ์หรือไม่

มาตรา 30

การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมิได้สั่งให้เป็น
คนไร้ความสามารถได้กระทำลง การนั้นจะเป็นโมฆียะต่อ
เมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณี
อีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต

ร้องขอให้ศาลสั่ง

ศาลมีคำสั่งเป็นคนที่ได้รับความ
สามารถ

ศาลพิจารณาว่าเข้าหลัก
เกณฑ์หรือไม่

คนวิกลจริต

คนที่ได้รับความสามารถ

ความสามารถสมบูรณ์

3.3 คนเสมือนไร้ความสามารถ

- หมายถึงบุคคลที่มีกายพิการหรือจิตพั่นเพื่อนไม่สมประกอบหรือประพฤตีสຸรຸຍສຸรຸຍเสเพลเป็นอาจิณ หรือติดสุราหรือมีเหตุอื่นในทำนองเดียวกัน จนทำให้ไม่สามารถจัดการงานเป็นของตนเองได้ หรือจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนหรือครอบครัว ซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่ง (ม.32)

- คู่สมรสของคนวิกลจริต
- ผู้บุพการี ได้แก่ บิด มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย
- ผู้สืบสันดาน ลูก หลาน เหลน
- ผู้ปกครอง
- พนักงานอัยการ

- คนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมเองได้ เว้นแต่นิติกรรม 11 เรื่อง ก.ม.กำหนดต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน มิฉะนั้นนิติกรรมตกเป็น **โมฆียะ**

- นำทรัพย์สินไปลงทุน
- รับคืนทรัพย์สินไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น
- กู้ยืมให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- รับประกันโดยประการใดๆมีผลให้ตนถูกบังคับชำระหนี้
- เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่า 6 เดือน หรือ อสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่า 3 ปี
- ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้พอควรแก่ฐานะานุรูป เพื่อการกุศล การสังคมหรือหน้าที่ธรรมจรรยา

- รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขติดพัน
- ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อันมีค่า
- ก่อสร้างหรือตัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นหรือซ่อมแซมอย่างใหญ่
- เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใดๆ เว้นแต่เป็นการร้องขอถอนผู้พิทักษ์
- ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

นิติบุคคล

- หมายถึง บุคคลที่ก.ม.สมมุติขึ้น โดยรับรองให้มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา
- นิติบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
 1. นิติบุคคลตามก.ม.เอกชน
 - นิติบุคคลตาม ป.พ.พ. ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล(ตั้งแต่ 2 คน) บริษัทจำกัด(อย่างน้อยตั้งแต่ 3 คน) สมาคม มูลนิธิ (อย่างน้อย 3 คน)

2. นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ได้แก่

2.1 กระทรวง ทบวง กรม

2.2 จังหวัด

2.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 รัฐวิสาหกิจ

2.5 วัดในพุทธศาสนา

การเริ่มสภาพบุคคลของนิติบุคคล

นิติบุคคลซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติ
ของกฎหมาย เริ่มในวันที่ระบุไว้ในราชกิจจานุเบกษา

นิติบุคคลซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยตราสารจัดตั้ง ที่เรียกว่า
หนังสือบริคณษณี เริ่มเมื่อจดทะเบียน

สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล

- มีสิทธิหน้าที่เหมือนกับบุคคลธรรมดา

1.1 สิทธิและหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์

- วัตถุประสงค์ของนิติบุคคลพบอยู่ในข้อบังคับหรือตรา

สารจัดตั้งซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล

- หากผู้แทนกระทำการนอกขอบอำนาจหรือวัตถุประสงค์

กิจการนั้นไม่ผูกพันนิติบุคคล ผู้แทนต้องรับผิดชอบส่วนตัว

1.2 สิทธิหน้าที่ซึ่งโดยสภาพพึงมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดา

- สิทธิซึ่งนิติบุคคลไม่อาจมีได้ เช่น สิทธิในชีวิตร่างกาย

สิทธิทางครอบครัว สิทธิทางการเมือง

1.3 การดำเนินงานของนิติบุคคล

- ผู้กระทำหรือแสดงเจตนาแทนนิติบุคคลเรียกว่า ผู้แทน

นิติบุคคล (representative of a juristic person) ซึ่งอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามประเภทของนิติบุคคล

1.4 ความรับผิดชอบของนิติบุคคล

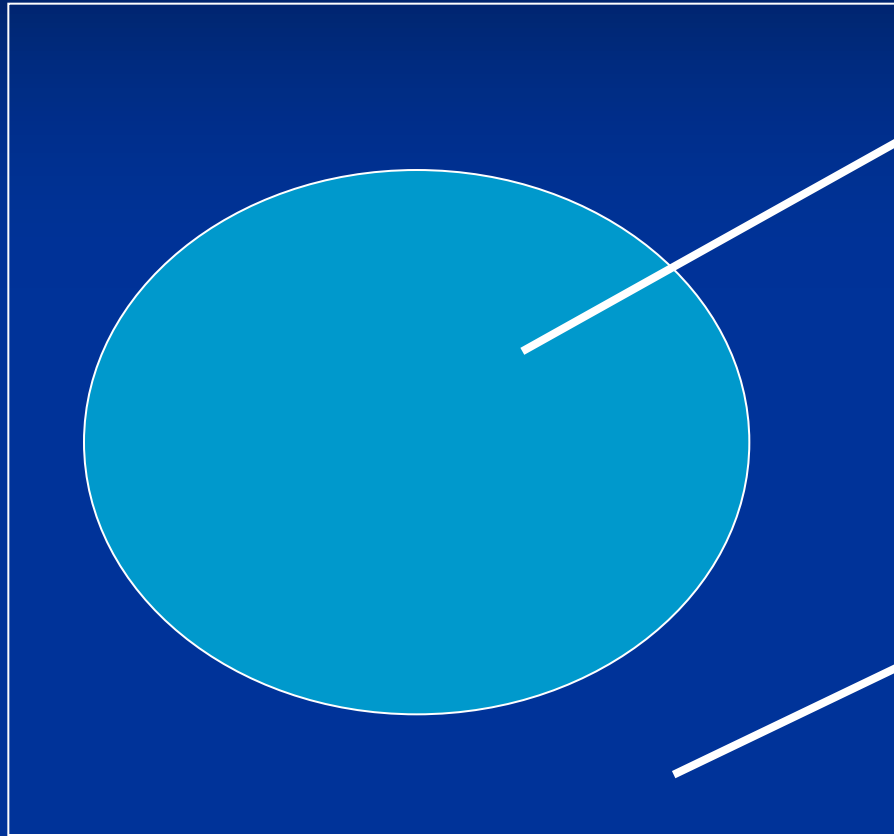
1.4.1 ความรับผิดทางแพ่ง แยกพิจารณาเป็น

Intra Vires การกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนหาก
ได้ทำภายในขอบวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลแล้ว
นิติบุคคลต้องผูกพันกับบุคคลภายนอก และถ้าเกิดความเสียหายแก่
บุคคลภายนอก นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบด้วย

เช่น ธนาคาร ก โจทก์ ฟ้องให้ บริษัท ข. (นิติบุคคล) โดย นาย ค. ผู้แทน
นิติบุคคล จำเลย รับผิดชอบชำระหนี้เงินกู้ยืม เพื่อใช้ในกิจการบริษัท

Ultra Vires ผู้แทนนิติบุคคลกระทำการนอกเหนือวัตถุประสงค์
หรือนอกเหนืออำนาจ การนั้นๆ ไม่ผูกพันนิติบุคคล

การกระทำของผู้แทนนิติบุคคล

ทำในขอบวัตถุประสงค์
(Intra Vires)

-ผูกพันนิติบุคคล

ทำนอกขอบวัตถุประสงค์
(Ultra Vires)

-ไม่มีนิติบุคคลนั้นอยู่เลย
จึงไม่ผูกพันนิติบุคคล

ตัวอย่างเช่น

นิติบุคคลตั้งขึ้นมา มีวัตถุประสงค์ผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่ายเท่านั้น
ดังนั้นผู้แทนนิติบุคคลนี้ก็สามารถแสดงเจตนาแทนนิติบุคคลเฉพาะ
เรื่องการผลิตปุ๋ยเพื่อจำหน่าย

การทำโรงงานเพื่อผลิตอุปกรณ์ในทางการเกษตรกรรม จะเป็น
การทำนอกวัตถุประสงค์ จะไม่ผูกพันนิติบุคคลแต่จะผูกพันผู้แทน
นิติบุคคลเป็นการส่วนตัว

ถ้ามีหนี้ค้ำค่าเม็ดพลาสติก โลหะ จะต้องเก็บจากผู้แทน
ของนิติบุคคล จะเรียกเก็บจากนิติบุคคลไม่ได้(นิติบุคคลมีสิทธิปฏิเสธ
ชำระหนี้ได้)

1.4.2 ความรับผิดชอบทางอาญา

- มีเพียง โทษปรับและริบทรัพย์สินเท่านั้น

- หลักเกณฑ์ให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญา

1. มีก.ม.บัญญัติให้ลงโทษนิติบุคคลโดยตรง

2. พิจารณาความรับผิดชอบตามฐานะ เช่น พ.ร.บ.เหมืองแร่

กำหนดความผิดของผู้ถือประทานบัตร พ.ร.บ.โรงงาน กำหนดความผิดของผู้ได้รับใบอนุญาต

3. กรณีก.ม.กำหนดว่าผู้กระทำคือ “ผู้ใด” ในกฎหมาย

อาญา เช่น นิติบุคคลข้อ โกง ยักยอก ปลอมแปลงเอกสารอันเป็นเท็จ หรือตามกฎหมายอื่น ๆ เช่น สุรกากร ภาษีอากร หรือความรับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมอาคาร

การตีความสภาพของนิติบุคคล

1. เมื่อศาลสั่งให้เลิกกิจการ เนื่องจากนิติบุคคลนั้นได้จัดตั้งขึ้นโดยขัดหรือแย้งกับกฎหมาย
2. เมื่อศาลสั่งให้ล้มละลาย
3. เมื่อครบอายุเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตราสารก่อตั้ง
4. เมื่อบรรลូវัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตราสารก่อตั้ง
5. ในกรณีที่เป็นนิติบุคคลมหาชน หากกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นถูกยกเลิก

4. การสิ้นสภาพของบุคคล

■ ก.ม.บัญญัติไว้ 2 กรณี

4.1 ตาย ถือเอาเกณฑ์เรื่องแกนสมองหยุดทำงาน

ผลตาม ป.พ.พ. มาตรา 1600 “กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”

มาตรา 1601 “ทายาทไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดให้แก่ตน”

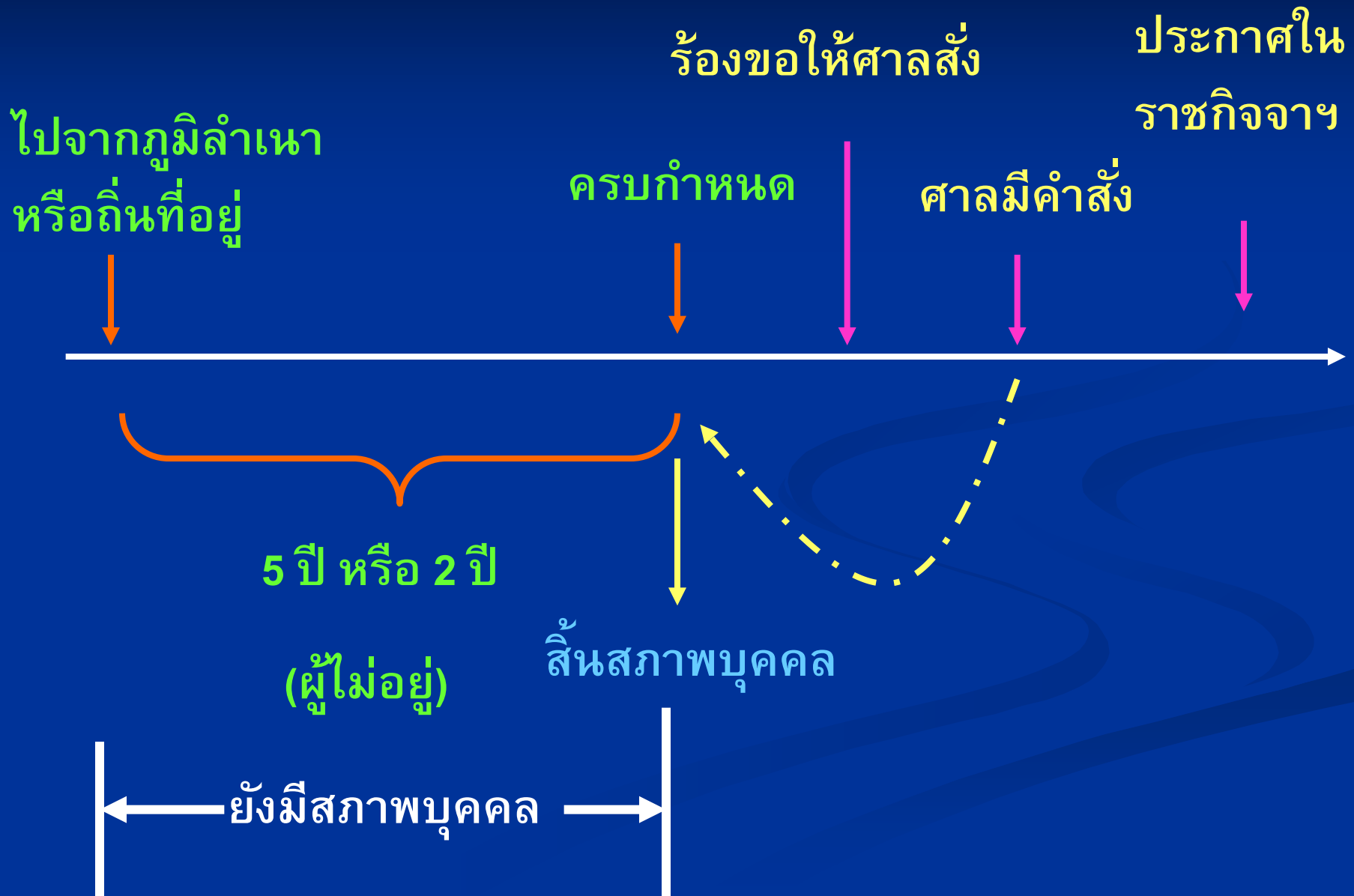
4.2 สาบสูญ

- เป็นการตายโดยผลของกฎหมาย ม. 61 มีหลักเกณฑ์ดังนี้
 - (1) บุคคลนั้นได้หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่มีใครรู้แน่ชัดว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่
 - (2) ระยะเวลาที่หายไปโดยไม่มีใครรู้หรือไม่ได้รับข่าวคราวเป็นเวลา 5 ปีในกรณีธรรมดา หรือ 2 ปีในกรณีพิเศษ
 - (3) ศาลมีคำสั่งให้เป็นบุคคลสาบสูญตามที่มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ
- ระยะเวลาที่บุคคลหายไปจากถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา ก.ม.สันนิษฐานว่ายังมีชีวิตอยู่ เรียกว่า “ผู้ไม่อยู่”

ผลในขณะที่เป็นผู้ไม่อยู่

-ในช่วงเวลา 1 ปี แรก หากมีกรณีจำเป็นต้องจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อจัดการทรัพย์สินไปพลางก่อน ม.48 วรรค 1

-เมื่อเวลาได้ล่วงพ้นไป 1 ปี ผู้ไม่อยู่ก็ยังไม่กลับมา และไม่ทราบข่าวคราวแต่อย่างใด ก็สามารถร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นได้ ม.48 วรรค 2

ตัวอย่าง

นายเอก ซึ่งมีบ้านอยู่ต่างจังหวัด ออกเดินเพื่อหางานทำที่กรุงเทพตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2546 ต่อมาในวันที่ 14 เมษายน ในปี 2546 บ้านนายเอกได้รับจดหมายจากนายเอกประทับวันที่ส่งวันที่ 10 เมษายน แจ้งข่าวว่าตอนนี้ตนทำงานที่สมุทรปราการยังไม่กลับบ้านในปีใหม่นี้ จะกลับตอนสิ้นปี

-เช่นนี้การเป็นผู้ไม่อยู่ได้เริ่มเมื่อ ?

-จะครบกำหนดเวลาเป็นคนที่สาบสูญในวันที่ ?

ตัวอย่าง

นายสมชายซึ่งเป็นทนายความได้เดินทางออกจากบ้านที่กรุงเทพในตอนเช้าวันที่ 5 มีนาคม 2549 เพื่อไปว่าความที่จังหวัดเชียงใหม่ในวันที่ 6 และมีผู้พบเห็นนายสมชายครั้งสุดท้ายในวันที่ 7 มีนาคม ขณะที่เดินทางออกจากโรงแรมที่พัก ภายหลังจากนั้นไม่มีใครพบเห็นนายสมชายอีกเลย

-เช่นนี้การเป็นผู้ไม่อยู่ได้เริ่มเมื่อ ?

-จะครบกำหนดเวลาเป็นคนสาบสูญในวันที่ ?

ตัวอย่าง

สิบเอกดวงดี ซึ่งสังกัดกองกำลังผาเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติภารกิจใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 มีนาคม 2550

ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ขณะที่สิบเอกดวงดีพร้อมกำลังอีก 10 นาย รักษาความสงบที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ได้ปะทะกับผู้ก่อความไม่สงบเป็นเวลา 10 นาที ภายหลังจากการปะทะได้สงบลง ปรากฏว่าสิบเอกดวงดีได้หายไป

-เช่นนี้การเป็นผู้ไม่อยู่ได้เริ่มเมื่อ ?

-จะครบกำหนดเวลาเป็นคนที่สาบสูญในวันที่ ?

- ปพพ. มาตรา 62 บุคคล ซึ่ง ศาล ได้มี คำสั่ง ให้เป็น คนسابสูญ ให้ถือว่า ถึงแก่ความตาย เมื่อ ครบกำหนด ระยะเวลา ดังที่ระบุไว้ ใน มาตรา 61

เช่น นายสมชายหายออกไปจากบ้านที่จังหวัดเชียงใหม่ ขณะขอไปเทศกาลลอยกระทง เมื่อวันที่ 15 พ.ย. 2545 มารดานายสมชายร้องเป็นคนسابสูญ ได้ตั้งแต่วันที่ เป็นต้นไป ถ้าศาลมีคำพิพากษาให้นายสมชายเป็นคนسابสูญวันที่ 1 ม.ค.2551 ถือว่านายสมชายตายเมื่อวันที่

คืนวันที่ 22 พ.ค. - 23 พ.ค. 2549 ได้เกิดฝนตกหนักอย่างต่อเนื่องใน
พื้นที่ ภาคเหนือส่งผลให้เกิดน้ำป่าไหลเข้าท่วมบ้านเรือนราษฎร
รายงานผู้สูญหายกว่า 90 ราย

ภาพความสูญเสียจากเหตุการณ์วิปโยคคลื่นยักษ์ "สึนามิ" ถล่ม ไทย

26 ธันวาคม 2547

"เสียหายหนัก" สภาพความเสียหายบริเวณอีกด้านหนึ่งของหาดกะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต ซึ่งถูกคลื่นยักษ์ "สึนามิ" ถล่มพังพินาศ มีนักท่องเที่ยวเสียชีวิต และหายสาบสูญจำนวนมาก และหลังเกิดเหตุยังมีนักท่องเที่ยวลงมาค้นหาผู้เสียชีวิต และผู้สูญหายไม่ขาดสาย

- เมื่อศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญแล้ว สิทธิหน้าที่ต่างๆของบุคคลนั้นตกไปยังกองมรดกแก่ทายาท

- คำสั่งศาลที่ให้เป็นคนสาบสูญให้ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

- สาบสูญเป็นเหตุฟ้องหย่า แต่ไม่ทำให้ขาดจากการสมรสตามปพพ. มาตรา 1516(5) บัญญัติว่า “สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็น คนสาบสูญ หรือ ไปจาก ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ เป็นเวลาเกิน สามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่ง ฟ้องหย่าได้”

การถอนคำสั่งแสดงความสาบสูญ

ในกรณีที่บุคคลที่สาบสูญยังคงมีชีวิตอยู่ หรือตาย
ในเวลาอื่นผิดไปจากที่แสดงว่าสาบสูญ ผู้มีส่วนได้เสียคน
ใดคนหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลง
คำสั่งได้ (ม.63)